

Nro. 44.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Novembernek 29-dik napján 1796-ik
esztendőben.*

Hadi Történetek.

Offenburgi fő kvártélyából, Novemb. 13-ik napján azt az officialis jelentést teszi *Károly* fő Hertzeg, hogy két osztályt gyűjtven öszve az el-
lenség a' *Náhe* folyó vize mellett, az ottan vigyáza-
ton állott vitézeinket gyakorta nyughatatlankod-
tatta, hanem mindenkor nagy veszteséggel vissza-
veretett, és külömbkülömbféle tsatázásaiban 200
embereit fogtuk el. (A' *Náhe* vize *Lotharingiá-*
nak innenső határán *Birkenfeld* felett veszi eredet-
tét, és az Alsó Palatinatuson keresztül folyván
Bingen mellett a' *Rénus* vizébe botsátkozik). Ezen
alkalmatossággal *B. Simschen* és *Gr. Rosenberg*
Generálisok; *Kheul Obester* a' *Lascy* regement-

jéből; *Szentivanyi* Obristlajtnant és *Keszler* fő Strázsamester a' *Császár* huzár seregéből; *Gr. Callenberg* fő Strázsamester a' *Callenbergéből*; *Jonson* Chevalier a' *Császár* gyalog regementjéből; és *Marra* Kapitány a' *Barko* huzárok közül különösen meg különböztették magokat. Ott állott népünknek, az ellenség tovább halzontalan bosszontatásától való meg mentésére, Ő Királyi Hertzegsége a' *Bibelshejmi* és *Bingeni* tanyákat el hagyni, és a' *Selz* vize hata megé menni parantsolta.

Hotze Cs. K. Generális, bé tellyesitvén azon feltételt, a' melly végre a' *Rénus* bal partyára küldetett vala, hogy tudniillik az ott lévő *Frantziáknak* nyughatatlanságba való ejtések által a' *Moreau* armádiájának oda való által költözését siettesse, Ő Kir. Hertzegsége hagyására a' *Manhejmi* lineakba magát vissza vonta. — A' *Hünnin-geni* hidak előtt lévő sántzokban fekvő ellenségnek vagy onnan lehető ki üzésére, vagy a' hidaknak öfzve való lövöldözésére, a' közel lévő tetőkön számos batteriákat és sántzokat készítettek a' miénk. — Hasonló készülétek tétetnek *Kéhl* előtt, a' hová mintegy 10000 főből álló katonarizetet helyheztetett *Moreau* Generális.

Naponként mind jobban jobban kedvez a' hadi szerentse *Olafz* Orzági armádiánknak. — *B. Alvintzi* hadi Tárnokmester írja *Novemb.* 18-ik napján *Montebellói* fő kvártélyából, hogy az előtt harmad nappal rendkívül való dühösséggel ütött az ellenség *Arcole* és *Cologna* közt tanyázott corpusára, de még is vissza veretett. (Mind a' két helység a' *Gárda* tónak északi tsútsához nem meszse a' *Sarca* folyóviz mellett fekszik, és a' *Tridentinum* Püspökséghez tartozik). *Novemb.* 16-ik napján, nap fel kelésekor ismét rajtok ütött seregeinken, és változó szerentsével egész estig viaskodtak egymással, hanem ekkor több segítség menvén a' *Frantziákhoz*, *Arcolet* el foglalták, 's egészen *Bonifacióig* nyomúltak előre. Itten mindazáltal sokáig nem maradhattak, mivel *B. Alvin-*

Ézi Tárnokmester Úr tulajdon vezérlése alatt ellenek vitt népünkkel őket onnan ki űzte, a' *Montebellóra* vivő Ország útát meg tartotta, és a' leg szebb rendben oda menvén, a' viaskodás alatt elszéledett sereg osztaályait öszve gyűjtötte, és mi helyt *Davidovich* F. M. Lajtinánt vele egy lineában fog lenni, azonnal *Mantua* felé veszi az útját. Ezen mind a' két részről vakmerően folytatott, 's e' miatt sok vérrel meg bélyegeztetett tsatazásokban, a' Fels. udvari hadi Cancelláriának jelentése szerént, mind a' mi, mind az ellenség részéről sokan hüllottanak el.

Az alatt, mig ezek történtek vólna az *Adige*, vagy *Ets* folyó viznek túlsó oldalán, *Davidovich* F. M. Lajtinánt sem vesztegett, hanem a' *Velentzei* Respublika földjén, nevezetesen a' *Rivoli* tetőkön tanyázott számos ellenséget meg támadta, és hét óráig tartott vele való kemény viaskodása után a' *Camparai* tetőkig le nyomta, 9 ágyúit, ugyan annyi munitziós talyigáit, és 1000 emberét el fogta, a' kik közt két Gererálisai, úgy mind *Fiorella* és *Valete* találtattak. — Mind a' *Rivoli*, mind a' *Chiusai* tetőket el foglalták a' mieink. — *Otskay*, *Spork*, *Vukassovich* Generálisok, és *Dedovich* Obester jelesen viselték magokat ezen szereintsés tsatazásban. A' több stabalis és fő tilztek is, az alattok lévő Cs. K. seregekkel egyetemben tökéletesen meg feleltek *Davidovich* F. M. Lajtinánt várakozásának, a' ki sajnálkodva említi a' *Colloredo Jósef* regementjéből való Oberstlajtinántnak *Mayernek*, a' *Rivoli* tetőkön történt halálát.

Ezen hivatalbeli Tudósításban elő adatott hadi történeteken kívül, azokat is kívánnjuk Erd. Olvasóinkal közleni, a' mellyeket, néhány Német Birodalombeli közönséges levelekben olvasunk. — A' 13-ik Novemberi *Moguntziai* levelek szerént, az előtt való étzaka éjféltájban, a' *Császár* és *Barkó* hufzár seregeiből való két vitéz tilztek, úgymint, *Mara* és *Walás* Kapi-

tányok egy számos Frantzia lovasságból álló sereg osztagokra bukkánván *Pfaffenschwabenheim* mellett, azt meg támadták, közülök sokat le aprítottak, és egy kapitányt, egy hadnagyot, 29 közembert, és 79 lovat el fogtak. — *Péchy* fel, és *Posgay* all-hadnagyok a' *Barkó* huszár regementéből jelesen viselték magokat ezen rövid tsatazásban.

Hanauból iratik Novemb. 18-ikán, hogy nemcsak *Speyer* és *Germersheim*, hanem *Grünstadt* és *Türckheim* környékeit is oda hagyták volna a' Frantziák, ellenben a' *Gelheimi* Ország úttya mellett annál számosabban gyüllöttek öfzve. — Egyébiránt mostanában mind a' két rész tsendességben vagyon, 's úgy hallatik, hogy a' Frantzia vezérek által ajánltatott fegyverfzűnés is tökéleteségre fogna menni.

Károly Kir. fő Hertzeg tellyességgel nem szenvedheti a' *Kéhl* erősségben magát meg féfzkelt ellenséget, hanem azon iparkodik, hogy minél előbb ki küfzöbölhesse, és a' *Rénus* vizén által nyomhassa. — Egy fortificatióhoz jól értő Cs. K. hadi tizt ekként festi le ezen erősségét *Offenburgból* Novemb. 13-ikán küldött levelében: Tegnap, *ügymond*, másod magammal *Kéhl* alá mentem, holott a' mennyire látasom határja engedte, sántzoknál és batteriáknál egyebet nem láttam. — Az alatt tűz támadvan *Kéhl* városában, egynéhány házak le égtek, mellyeknek meg maradt köfalai mellé mingyárt sántzokat vont az ellenség. — Tegnap előtt érkeztek oda *Prágából* és *Manheimből* az ostromló nagy ágyúk. — Egy *Bruck* nevű ide való Polgár és olaj főző, egy olly új alkotmányt talált mostanában, mellyel egy 's két szempillantás alatt a' levegő égbe lehet a' *Rénuson* lévő Frantzia hidakat vettetni, hogyha önkényén által nem adna az ellenség a' *Kéhl* erősséget.

Frantzia Ország.

Az ezen most folyó esztendőben *Brumairnek* 3-ik (Octob. 24-ik) napján javasoltatott, és a' hazájokból ki költözött Frantziáknak rokonjaikat tárgyazó törvény, melly által minden közönséges hivataloknak viselésétől ki rekesztetnek, nemcsak jóvá hagyatott, hanem bé is vétetett az öreg Tanáts által, holott a' Directoriumnak mostani előülője is *Barras* egy olly Emigransnak a' testvér öttse. Tehát Frantzia Országban is bé tellyesedett az, a' melly ellen az Abrahámnak el fajúlt maradéki régenten panaszolkodtanak: *A' mi átyáink ették meg, úgymond, az egrést, és imé minékünk maradékaiknak vástak meg benne fogaink.*

A' Frantzia ármádiáknak szorosabb hadi fenyték alá való vettetésekre nézve, egy új törvény könyvet készitetett a' végre hajtó Tanáts, a' melly az 500 személyből álló ifjabb Tanátsnak, Novemb. 5-ik napján tartott Gyűlléseben szorosan meg vizsgálta, egyenlő akarattal bé vétetődött. Ezen törvényes könyvnek nevezetesebb tikkelyei ebből állanak: 1) Az ellenséghez által szökött katona halálra, a' hazájába vissza szököttöt esztendeig való békós rabságra büntetessék. 2) Minden ármádiához tartozó személy, akár fegyver, akár másféle hivatalt viselő legyen ő, ha haza árulásban találtatik, halál a' fején. — 3) Hasonló büntetése lészzen azoknak, a' kik a' Respublika ellen hadakozó hatalmasságoknak számokra katonákat verbuálnak, avagy abban velek együtt meg egyeznek; a' kik az ellenségnek spionságokkal szolgálnak. 4) Illyetén jutalmok lészzen a' prédálóknak, a' fegyverrel pusztítóknak, és gyújtogatóknak. 5) A' ki a' Frantziák által el foglaltatott lakosok közül, vagy maga pártoskodik, vagy másokat pártosságra ingerel, a' szinte nem részesülne is abban, és semmit sem vihetne is végbe, még is meg öletessék s. a' t.

A' Fr. Respublika jövő esztendőbeli szükségének pótolására meg kívántató költségnek ki

készítésére, Nov. 1-ső napján tette meg a' rendesléseket az öreg Tanács. — Ezek szerént 450 millió liver kívántatik az egész Status költségére, mellyeket a' közönséges adóból, az eleségekre vetett harminzadból, a' belyeges papirosból, és a' posta pénzből kelletik ki szerezni. Hogyha ezen fel jegyzett közönséges adóból bé menni szokott pénz elegendő nem vólna, a' szükségtelen dolgokra vettessék adó. — Az ötödik esztendőbeli hadakozásnak folytatására, hogyha tudniillik békesség nem léfzen, 550 millió livert rendelt azon Tanács, a' melly summát a' még hátra maradt közönséges adóból, a' nemzeti jószágoknak és erdőknek jövedelmeiből akarja ki állítani, melly hogyha elegendő nem lenne, számos nemzeti jószágokat rendelt el adattatni.

Casalta Generális azt írta a' Directoriumnak, hogy ő előbb ki szállott a' *Korsika* szigetébe, mint sem az *Anglus* katonák onnan ki költözhettek vólna, és hogy az oda való patriótáknak segítségük által 800 embert éjtett közülök rabságba, a' kik rész szerént Brittusok, rész szerént Frantzia Emigransok vóltanak. — *Korsika* fő városának *Bonifaciónak* lakosi önnön magok fogságra hányták az ott vólt *Angliai* katona őrizetet.

Buonaparte Generális szabadon botsátván a' *Ferrárai* Érseket *Mattei* Kárdinalist, levelet küldött általa a' *Római* Sz. Pápához, mellyben tudtára adván a' *Nápolyi* udvar és Fr. Respublika közt szerzett békesség dolgát, arra únszolta Ő Szentségét, hogy 10 napok el folyása alatt határozza meg magát a' Respublikával kötendő békesség pontyaira nézve.

A' *Buonaparte* ármádiájánál egy *Rey* nevű all-hadnagy ellen, a' ki egy általa el fogatott Austriai hadi tisztet minden vagyonkájától megfosztotta, magok tisztársai törvényt tévén hivataljától meg fosztották, 's egyfzersmind jelentést tettek arról fő vezérjeknél. E' nemtsak helybe hagyta tselekedeteket, hanem meg irván a' hadi

Ministernek azt kívánta, hogy azon történetet tésse az újság levelekben közönségesse, mellyből mind a' Fr. Respublika, mind egész Európa láthassa, minemű nemes indulattal birjanak a' Fr. tisztek. *Kár, hogy igen kevesen találtnak illyenek közöttök.*

Német Ország.

Berlinből iratik, hogy az özvegy Királyné születésének napját, a' ki e' folyó hólnapnak 10-kén, betses életének 82-dik esztendejét friss egészségben és épségben el érte, az uralkodó Király és Királyné, és az egész Királyi Familia meg in-neplették, 's azon napon, a' nevezett Felséges Asszonynál ebédeltek.

A' *Svéviai* kerület, Novembernek 16-dikán kezdette el *Ulmában* a' közönséges gyűlést. — A' *Moguntziai* Választó Fejedelem vissza ment *Assafsenburgba*. — Azon háláadó levélre, mellyet a' *Regenspurgi* Diéta, *Károly* Fő Hertzeghez küldött, és abban alazatosan meg köszönte a' Német Hazának ellenségtől való meg szabadítására fordított hasznos erőlködéseit, ekképpen felelt Ő Kir. Hertzegsége: El hitethetik kegyelmetek magokkal, hogy én mint Cs. K. fő kormányozó és Birodalombeli fő vezér, minden erőmet arra fogom fordítani, hogy a' jelenvaló, eddig sok szerentsétlenséggel folytatott háborúnak olly fordulása legyen, melly által az egész Birodalomnak hasznos, a' Német Nemzetnek ditsösséges, és Constitutiójának állandóságára tzélzó békesség eszköztessek. Valamiképpen én részemről iparkodni fogok annak jó moddal való elérésében: úgy reménylem azt is, hogy a' Birodalomnak minden Rendjei álhatatosságot, a' köz jónak munkalódásában való egyetértést, mellyek nélkül lehetetlen vólna a' fel tett tzélt el érni, fognak mutatni.

Olasz Ország.

Módenában egy Nemzeti Convent forma kór-

mányféleket állított fel *Buonaparte* Fr. Generális, a' melly 24 *Bonóniai*, 24 *Ferrárai*, 's 40 *Módenai* deputatusokból áll, és a' *Pó* vizén innen fekvő föld *Confoederatiojának* neveztetik. Ez a' Convent leg első ülésében is azt végzette, hogy az említett három tartományok egy fel darabolhatatlan közönséges Társasággá tétessenek. Ugyan akkor *Aldini* polgárt választotta Előülőjévé. — Octob. 17-ikén közönségessé tétetett hirdetménye által a' Sz. Római Pápához tartozó tartománynak *Romagnianak* lakosit a' magával való egyesülésre hivta, ezeket tévén ösztönül, hogy a' szabadságnak hajnala immár Olasz Országban is fel derült; hogy *Bonónia*, *Ferrára*, *Módena* és *Reggio* magokat szorossan öszve kaptsták, és a' respublikanus szabadságnak fenn tartására meg esküttek volna. Annakutánna egy köz bátorságra ügyelő Commissiót nevezett ki, és az egyesült tartományoknak lakosit a' fegyver fogásra serkentette azokhoz intézett leveléiben.

Noha a' *Nápolyi* Király békességre lépett is a' Frantzia Respublikával; még is mindazáltal azt igirte a' Sz. Római Pápának, hogy mindenekben segítségére lészzen, 's azon fog igyekezni, hogy vele is tilztességes és hasznos békességre lépjen. Azonközben az egész egyházi Birodalomban nagy hadi készületek tétetnek, és sok fő emberek rendkívül való buzgoságot mutatnak hazájoknak védelmezésére intézett tselekedeteikben. — *Colonna* Hertzeg egy 12 füsilér compániából és két compánia granáterosokból álló gyalog regementet állított fel a' maga költségén. — *Borghese* Hertzeg 800, *Turlonia* pénzváltó 80 lovas katonát készítettek ki. — *Maury* Kárdinalis a' maga megyéjéhez küldött páfztori leveléiben magok álhatatos vedelmezésekre únszollya juhait s. a' t. Nem is ok nélkül, mivel 1500 Frantziák és Bonóniaiak rontván bé az Egyházi Birodalomba, Romaniának *Imola* nevű városát erőszakosan el foglalták, a' honnan az ellenségnek oda lett jutása előtt elfutott *Chiaromonti* Kárdinalis.

Nagy Britannia.

Gyakorta hallottuk 's olvastuk a' Frantziáknak Angliába bé rontani kívánó szándékjokat, de még ekkorig semmi sem lett belőle. Ez a' hír mostanában ismét lábra kapott, kiváltképen a' mióta a' Brestiai flotta egészlen ki készült, öt hólnapra való eleséggel meg rakattatott, 's annyi hadi nép küldetett oda, hogy az ott lévő tágas kaszarmák elégtelenek azoknak bé fogásokra. — A' *Dünkerkába* öfzve gyülekezett fogyveres népnek száma is 10 vagy 12 ezer főre tétetik, és mihelyt kedvező szelek lészzen, mingyárt útnak indulnak a' tengeren, de hova és ki ellen, mellységes titokban tartatik.

A' *Londoni* Politicusok különböző értelemben vagynak e' tárgy felől. Némellyek a' lehetlenségek közzé számlallyák az ellenségnek *Angliába* való ki szállását, mások pedig úgy vélekednek, hogyha tellyes és tökéletes igyekezetek vagyon a' Frantziáknak az oda való bé menetelre, azt minden nehézség nélkül végre hajthatyák. Az elsőbbek következő okokkal kíványják vélekedéseket gyámolítani: 1) Mivel a' *Scaldis* torkától fogva a' *Quessant* hegy fokáig, *Cherbourg* ki vévén, egyetlen egy kikötő helye sints a' Frantziáknak olyan, a' mellyből egy olly hájó sereggel, a' minémű kívántatna az *Angliába* való ki szállásra, bizonyos veszedelem nélkül ki indulhatnának. 2) Tehát vagy a' *Cherburgi* kikötő helyből, vagy a' *Texelből* kellene a' Frantzia hájó seregnak *Anglia* felé ki indulni, mellyet az ottan szüntelen vigyázó *Britanniai* hájó sereg hire nélkül, lehetetlen vólna végbe vinni. 3) Minden *Angliai* kikötő helyeknél sok ágyúk és katonaság vigyáznak az ellenség mozgásaira. 4) Bátor egynéhány ezerből álló Frantzia seregnak szerentséje lenne is az *Angliai* földre való ki szállásra, de mivel a' többieknek ki szállásokra, az eleségnek, ágyúknak, munitióknak 's több hadi eszközöknek hájókról való ki hordatásokra sok idő

kivantatnék, addig pedig mindenünnen számos *Angliai* seregek küldettetének ellenek, lehetetlen volna nékiek feltételekben bódogólni. 5) XIV. *Lajos Fr. Király* is próbát akart abban tenni, de semmiképen nem bódogúlhatott s. a' t.

A' Jó Reménység fokánál *Elfinston* Anglus Admirális által el fogatott Hollandiai flotta 3 linea hajóból, 5 fregattából, és 1 kisebb rangú hadakozó hajóból állott, a' mellyeken mind öszve 342 ágyúk, és 1072 ember vóltanak. — E' vólt az a' flotta, a' melly az el múlt télen a' napnyugoti *Amérika* felé vette a' maga útját, olly feltétellel, hogy a' napkeleti *Indiára* utazott 's ottan egynéhány Hollandusokhoz tartozott szigeteket el foglalt Angliai flottát hátúlról meg kerülven, törbe ejthesse, azomban maga esett a' törbe. Az *Elfinston* flottája hét linea, és ugyan annyi kisebb rangú hadakozó hajókból állott, a' mellyek 626 ágyúval, és 4692 emberrel vóltak meg rakatva, következésképen sokkal nagyobb vólt a' Brittusok ereje, mint sem annak ellene álhatott volna *Lukács* Hollandus Admirális. — Ezen szomorú hirnek *Hagába* lett érkezése után azt végzette a' Convent, hogy az arról tett jelentés ki nyomtatván, minden szövetséges tartományokhoz küldettessék meg, nem azért, hogy reménységekben el tsüggedjenek, hanem hogy a' Respublika tengeri hatalmának meg erősítésére rendelt summának reájok esett részét, minél elébb szedjék öszve magok közt. — Ez az *Elfinston* az, a' ki az 1774-döbeli Török háborúban, az Orosz flottát a' közép tengerben kórmányozta, és a' Dardanellakon is által bújt.

Spanyol Ország.

Don, Alvares Migrella Infanterie-Generális *Don Aranza* helyett hadi Ministerré, e' pedig *Mexikói* Vice Királya; *Langara*, a' tengeri, dolgokra ügyelő Ministerré; *Verela* Finantzia Ministerré, *Gardoqui* Turinba menendő követé tétettek.

Portugalliának határjai előtt 18 ezer *Spanyól* katonák állának, de talán nem is fognak bellyebb marsirozni, hogyha a *Lisbonai* udvar a' *Madrit-tal*, és a' *Frantzia* Respublikával egyet értőleg lészzen. — *Spanyól* Országának egész hadi ereje mind a' szarazon, mind a' vizen *Gibráltár* ellen fordítatik, mellynek ostromlására 40 linea hajók rendeltettek, 's hozzá is fognak, mihelyest *Jervis* *Anglus* escadréját a' közép tengerből ki üzhetik. *St. Rochushoz*, holott már is 20000 főből álló *Spanyól* sereg táborozik, ismét 31 batallion gyalogság, igen sok ostromló ágyú, bombi, és 2000 mázsa puskapor küldettek. — *Alencaster* Generálisra bízott a' nevezett vár ostromlása. — *Amérikába* is 16 linea hajó, 4 fregatte, és 12000 ember küldettek, 's ki is indúltak immár *Kadixből*.

Ezen rettentő hadi készületeket kedvetlen szemekkel szemlélni mondatik a' *Spanyol* nemzet, és azok, a' kik *de la Pace* Minister leg nagyobb méltoságra lett emeltetését irigylik, ezek pedig töbnire mind udvari emberek, sok szemre való hányással boszontyák ötet, 's előre azt jövendőlik, hogy ha az *Anglusokkal* való ellenségeskedés elkezdődik, minden *Amérikai* tartományait el foglallyák a' *Spanyóloknak*, tehát jobb időre, és akkorra kellett volna *N. Britannianak* hadat izenni, a' midőn a' *Fr. Respublikának* tökéletes békessége, és elegendő tengeri ereje lett volna. Ez okon kézzel lábbal dolgozni mondatik *de la Pace* Minister a' békességen, és arra únszollya a' *Párisi* Directoriumot, hogy a' *Londoni* udvarral szereztetendő békességben *Spanyól* Országot is bé foglaltassa.

Elegyes Történetek.

A' vén *Burke*, a' ki ennekelőtte öt esztendővel szemei vilagától meg fosztatott, felettébb boszszonkodik *Pitt* Ministerre, hogy békességes trak-tába botsátkozott a' *Frantziákkal*. — *Lord Malmesbury* illendő elégtételt kívánt *Lacroix* hadi Mi-

nistertől, az úgy nevezett *Redacteur Párisi* újság író ellen, a' ki ötet rútvál gyalázta közönséges leveleiben. — Egy *Poinsinet* nevű Frantzia, bé menvén az 500 ízemélyből álló ifjább Tanács gyűllésébe, engedelmet kért és nyert is az óraló székbe való fel menetelre, a' mellyben több zúr-zavaros beszédjei közt, azt mondotta, hogy Frantzia Országának nagyobb része egy Spanyol Királyi Hertzeget, vagy a' *Yorki* Hertzeget igyekszik a' Fr. Királyi székbe ültetni, arra való nézve szükség lészzen a' kórmányszéknek vigyázni. — Ezt az embert, mint eszelős bolondot az óraló székből le vonatta, 's a' bolondok tornyába vitette az ifjabb Tanács. — *Lord Malmesbury* gyakran megjelenik a' vele lévőekkel együtt az 500-ak gyűllésében, és a' közönséges játék néző helyeken. — A' Batáviai Respublika számára készitetett új Constitutió sokaknak nem tetszik azért, hogy abban semmi emlékezet nintsen annak egységéről, és elofzolhatatlanságáról, 's ez okon újabbat készitetni kívánnak.

Magyar Ország.

Ugotsa Vármegyéből Novemb. 5-ik napján. Néhai R. Sz. B. Gróf Széki *Teleky József* Úr Eö Excellentiájának Cs. K. Komorniknak, Magy. Sz. Koronánk egyik Fő Gondviselőjének, Tek. *Ugotsa* Vármegye Fő Ispanyának, a' múlt Sz. Mihály havának első napján történt halálát, el maradt kegyes Grófnéja, Méltos. *Roth Julianna* Asszony, a' nevezett Tek. Megyének érzékeny levele által tudtára adván, és azon levél *Octobernek 13-dik* napján tartatott közönséges Gyűllésben fel olvastatván, azon Tek. Megyének Fő Jegyzője Tek. *Csebi Pogány János* Úr következő beszédet mondott.

Szomorú abrazat ez Tekéntetes Nemes Rendek, mellyet mutat e' jelen lévő és most fel olvasatott gyalzos levele néhai Nagy Méltóságú R. Sz. B. Gróf Széki *Teleki József* Úr, a' Cs. és Apostoli

Királyi Felség Arany kútsos Komornykja, és Valóságos Belső Tanácsosa, a' Magyar Országai Sz. Korona egyik őrzője, és ezen Nems. Vármegyének Fő Ispánya el maradott Méltos. Úri özvegyének.

Fekete gyászal borította bé ez az izenet miénkünk is, kik ezen bóldog emlékezetű Úrnak hiv tiszteelői vóltunk, sziveinket el annyira, hogy abból származott fájdalmas bánatunkat, hanemha magok az indúlatok mutathattyák ki, de az el fogódott szivnek rebegő tolmáttsa ki nem magyarázhattya.

Mert el vesztettük azt, kit az Isteni gondviselés nekünk Jó Fő Igazgatóknak nemtsak, de egyfzersmind igaz barátunknak is ki mutatott vólt ugyan, de kevés ideig tartott meg közöttünk.

Méltó tehát a' mi bánatunk! mert óh fájdalom! a' kegyetlen halál által olly kedves Fő Ispányunktól fosztattunk meg, kinek ékeskedő koronája vólt az Isteni Felelem, a' Felebaráti tetetés nélkül való szeretet, szelidség, a' személy választatást nem esmérő igazság, a' Tudomány, a' Fejedelemhez való és Hazája buzgó szeretetével, 's Törvényeink meg tartásával szépen mérseklett igaz hiveség; egy szóval, a' Léleknek mindazok a' kiváltképpen való tehetségei, mellyekről mondotta régen Seneca: *Pulchrum est eminere inter illustres viros, consulere Patriae, parcere afflictis, tempus atque irae dare, orbi quietem, seculo pacem suo, haec summa virtus, petitur hac coelum via.*

Ollyan Fő Kormányozónktól, kinek elméje fáradhatatlan vólt igazgatása alá kegyelmesen bizott Vármegyénknek igaz javára, még a' sok vizontagságok között is egy iránt tsélozó törekedésben. Szóllyanak bár ez iránt Jegyző Könyveink, szóljanak ezen kormányozása alatt ennyire ment Épületünknek gyászba borúlt falai, de tégyenek tanúbizonyságot sziveinkkel egyetemben a' mi nyelveink.

Mondom, olly Fejüktől szakasztattunk el, mellynek ékességével, és sok érdemei által nyert ditsőségével, miis mint tagjai méltán ditsékedhettünk; de az irigy szerentsének változandósága miatt tölle egy órában el váltunk. *Nulla quippe sors longa est, dolor ac voluptas invicem cedunt, brevior voluptas, ima permutat brevis hora summis.*

De ha igaz az, a' mint egy pogany Bölts tartott: *Nunquam Stygias fertur ad umbras Inclucta virtus*: adjuk meg halála után is boldog hainak a' ditsőséget, és vegyük által tölle azt, a' mit a' Római ékessen szóllásnak egyik mestérénél az öveitől vég bútsút vévő *Cyrus* felől olvasunk: *Nolite arbitrari o mihi charissimi Filii, me cum a vobis discessero, nusquam aut nullum fore, nec enim dum eram vobiscum, animum meum videbatis, sed eum esse in corpore ex iis rebus, quas gerebam, intelligebatis, eundem igitur esse creditote; etiamsi nullum videbitis.*

Vegyük által vizsgálatalás gyanánt ezen szókat, mellyeket egy Istenek közzé számlalt, és annyától vég bútsút vévő nagy vitéz nevében egy régi Poéta mondott: *Quid me tenentem Regna siderei poli, coeloque tandem redditum planctu iubes sentire fatum? parce, nam virtus mihi in astra, et ipsos fecit ad superos iter.*

Ezt kívánnják mi töllünk az ő ritka példájú tökéletességei, azt kívánnya az igaz keresztényi indúlat, ezt reménylette maga is, midön ezen arany betűkre méltó szókat választotta ki magának: *Non est mortale quod opto.*

Nyugodjon tehát az örök halhatatlanságban, és váltsa fel romolhatatlan Koronával azt a' Királyi Koronát, mellyet a' reá kegyelmesen bizott kötelesség szerént éltében hiven őrzött vala; maradjon jó emlékezetben még a' késő maradéknál is Nagy Neve, mellyet Istentől adatott szép talentumaival ő magának mint jó Sáfár szerzett.

Minket pedig a' leg főbb gondviselés vizsgál-
tallyon meg olly Fő Igazgatóval, kiben ez mos-
tani szomorú bánatunk mindnyájunkra nézve egy
íránt álhatatos örömrre változhasson.

Tudományos Jelentés Pápáról.

Rév Komáromhoz hat mértföldre.

Edgy újj munkámmal szándékozom rövid idő
alatt kedves Magyar Hazámnak kedveskedni —
illy tzim alatt: *Keresztény Morál*, vagy is *Erköltsi-
tudomány*. Nem szükség, hogy a' Moráltudo-
mány szükséges vólta hofzszas megmutogatásá-
nál fogva akarjak munkátskámnak akár kedves-
séget, akár vevőket kóldulni: mivel ha szinte an-
nak szükségességét magunk nem éreznénk is: a'
következendő — idők — a' vallástalanság — 's a' ke-
resztyén vállás veszedelme jó ideje hogy serkent-
getnek, most pedig már éppen köteleznek 's kén-
szeritnek bennünket, a' már eddig is el késett ol-
talomról való gondoskodásra. Tsak e' követke-
zendőket itélem hát szükségesnek jelenteni:

1) Hogy ezen munkám készítésében a' leg-
probáltabb hitelű hajópixiseket követtem — azo-
kat a' Tudósokat, a' kik a' Tudosok tsillagi se-
rege közt, mindenkor Napi Vezérül szolgálhatnak.

2) Hogy Magyarúl irtam — mind abbéli men-
tségül, hogy Magyarúl mind szólni, mind irni in-
kább tudok, mint idegen nyelveken — mind ab-
béli meggyőzöttetésemből, hogy mivel a' Magya-
rok Tudományos óldalokról gondoltatván, olly
isolált állapotba vagynak, hogy idegen nyelvek-
kel nints kinek szolgálhassanak: illő, hogy leg-
alább Hazánkfiainak szolgáljunk — mind pedig ab-
béli reménységből, hogy ezért botsánatot nyer-
hetek.

3) Hogy ezen munkám, sem nem valami
száraz Compendium, sem nem valami meglábol-

hatatlan tenger lesz, hanem hogy, mintegy 50 árkusnyira terjedvén, talán közép úton jártnak tartathatik.

4) Hogy ez ugyan közelebbről az itt lévő Collegiumbeli Theologus és Philosophus Ifjaknak kézikönyvök lesz a' Praelectionokon való Vezérfonalúl: mindazáltal ezt, más, Igazságot Keresők 's nyomozók is használhatják.

5) Hogy edgyfersmind ez úgy van intézve, hogy ezzel a' Keresztyén Néptanítók is hasznosan élhessenek.

6) Toldalékul mellé lesz téve: a' Protestáns Ifjaknak irható Catechesisek' — 's ugyan a' Protestánsok számára készithető Énekeskönyvek' Ideája.

Kérettetnek annakokáért a' T. T. Collector Urak, hogy buzgó Hazafiszzeretetekből, a' menyire rajtok áll, ezen igyekezetet elősegélleni, 's az ezt megszerezni szándékozók számát ide *Pápara* nékem Postán megírni ne terheltessenek. A' szokott fáradság jutalom minden kétttség kívül valamint most szivesen ajánltatik: úgy annak idejébe bé is tellyesittetik.

Nov. 15-dikén 1796.

Márton,

a' Pápai Reform. Collegiumba
Theológiát és Filozofiát tanító
Professor.

D. D. S.